

Digitalisering og omstilling av Norge

Taler
Jan Tore Sanner

Dato
30 mai 2017

Sted
Bergen

Omstendigheter
Innledning på NHHs vårkonferanse

- 1 Vi lever i tid hvor mulighetene synes grenseløse, men også en tid som preges av store endringer.

- Her hjemme mistet vi 50.000 arbeidsplasser som følge av rekordlav oljepris,
5 internasjonalt tar noen ledere til orde for mindre handel og mer proteksjonisme, for å nevne noe.

- Vi er selv på vei inn i en eldrebølge og vi skal gjennomføre et grønt skifte. Men det som vil påvirke oss mer enn alt dette - er digitaliseringen. Den endrer våre liv
10 og den endrer samfunnet rundt oss.

- Bilene, sykehusene og helsetjenestene, hvordan vi kjøper og selger varer og tjenester, hvordan vi kommuniserer, leser nyheter og hører musikk. Hvordan vi studerer.

- 15 Digitaliseringen endrer alt dette. Og mye mer. Men endring er ikke nytt. Da landbruket etter krigen ble modernisert måtte folk flytte til byene for å søke nye muligheter.

- 20 Catherine Booth, en av stifterne av Frelsesarmeen, formulerte det fornuftig:

"There is no improving the future without disturbing the present."

- Den som vil endre fremtiden må altså våge å forstyrre nåtiden. Ny utvikling
25 skaper ubalanser - og selv om økonomer tror på likevekt, tar det litt tid å oppnå dette.

30 Vi vil oppleve begge sider nå også. Endringer der jobber forsvinner og folk får hverdagen snudd opp ned. Og enklere hverdager med nye tjenester og velferdsløsninger vi ikke har hatt før.

Noen ønsker å stoppe utviklingen av ny teknologi, enten for å beskytte jobber, unngå ubehagelig konkurranse - eller fordi det nye er usikkert.

35

Vi vet at det er umulig - digitaliseringen skjer med oss eller uten oss. Derfor må vårt svar være å jobbe med utfordringene og gripe mulighetene teknologien gir oss til å gi innbyggere en enklere hverdag, og for å skape nye, trygge jobber.

40 Når vi ser på historien er vi gode til å se de positive effektene av de store omveltninger som fulgte av økonomisk vekst, fremvekst av nye næringer og velferdstilbud.

45 Kanskje er vi ikke like gode til å se på de sosiale utfordringene som kom og konfliktene som var, men som ble håndtert etter hvert.

Da James Hargreaves fant opp spinnemaskinen Spinning Jenny midt på 1700-tallet, revolusjonerte det tekstilindustrien. Prisen på garn falt, noe som gjorde spinne-arbeidere i Blackburn rasende.

50

Til sist brøt de seg inn i huset hans og knuste maskinene, og tvang ham til å flykte til Nottingham i 1768.

55 Men omstillingen av tekstilindustrien fortsatte naturligvis som før. Det er umulig å se for seg at vi skulle hatt manuelle spinnere i dag.

Slik endres nå andre bransjer. Industri, transport og reiselivsbransjen. Ingen vet nøyaktig hvor store endringer som vil komme med digitaliseringen, men det vi vet, er at endringene vil favne langt bredere og bli større enn det man så da Spinning Jenny kom til England.

60

Mange har uttalt seg om jobber som vil forsvinne de neste 20 årene, men få har sagt noe om jobbene som kommer som følge av teknologiske fremskritt.

65 For noen dager siden kunne vi lese om det Bergensbaserte forsikringsselskapet Frende. De har latt roboter ta over rutineoppgavene - men har likevel flere

ansatte enn tidligere.

70 Vi vet ikke i dag nøyaktig hvor jobbene fremover vil komme. Men vi er i godt stilt som nasjon: Vi er en godt utdannet befolkning, vi har god økonomi, teknologi i verdensklasse, og små forskjeller. En flat struktur både på arbeidsplassen og i samfunnet, samarbeid i arbeidslivet og tillit til hverandre. Det er mange land der ute som ønsker seg det samme.

75

Digitalisering har lenge handlet om raskere linjer og større kapasitet.

Nå er vi derimot inne i en ny fase. Den digitale utviklingen stiller oss overfor både veivalg og verdivalg. Og noen er utenfor konseptene som hjernen vår
80 enkelt forstår, for eksempel eksponentiell vekst.

Flere har sikkert hørt historien om keiseren som var så fornøyd med oppfinnelsen av sjakkbrettet at han tilbød vismannen hva som helst i betaling.

85 Vismannen ønsket seg ett riskorn for første felt, 2 for det andre, 4 for det tredje, 8 for det fjerde osv.

Keiseren anså det hele som et beskjedent ønske. Og det gikk greit - helt opp til og med halve brettet. Det er omtrent en stor risåker. Deretter skjer det
90 imidlertid dramatiske ting, og ønsket blir umulig å innfri.

MIT-professor Erik Brynjolfsson mener dette illustrerer datautviklingen, og viser til at vi har doblet prosessorkapasiteten ca. hver 18 måned omtrent 30
95 ganger.

Vi er med andre ord på vei over på den andre halvdel av sjakkbrettet.

Det umulige begynner altså å bli mulig. Jeg besøkte Sørlandet sykehus for et par uker siden. Der lærer en kunstig intelligens seg hvilke fraser den skal lete etter i
100 journaler.

Når pasienter skal opereres skummer den igjennom hundrevis av dokumenter på et par sekunder- for å gi leger og sykepleiere beskjed om pasienten har noen allergier de bør vite om før narkosen. Dette sparer tid hver dag - og redder liv
105 innimellom.

En utfordring med digitaliseringen er at den går så fort at både politikken og lovverket kan bli hengende etter.

110

Derfor har jeg de siste ukene vært på teknoturer rundt om i landet for å oppdatere meg. Det er viktig at vi som politikere forstår hva som skjer.

115

Jeg er mektig imponert over mye av det jeg har sett. Saga Robotics er i ferd med å revolusjonere deler av landbruket gjennom sine Thorvald-roboter.

Med avansert sensorteknologi og infrarødt lys klarer de å hindre uønskede vekster som mugg på plantene. Det gir mer mat, bedre miljø og økt produktivitet.

120

JodaCare, som jeg også besøkte, har ingen roboter. De løser et annet problem. Mange pårørende, spesielt til demente, er bekymret for om deres kjære får nødvendig oppfølging.

125

Men en egenutviklet app gir de pårørende informasjon, gjør at alle kan holde seg oppdatert og bedrer kommunikasjonen.

130

I januar var jeg her i Bergen, og ble presentert for Digifrid. Hun sender ut brev for kommunen, endrer kontonummer hos kemneren og skal også gjøre tidkrevende oppgaver som å registrere nye brukere og innhente opplysninger for helse- og omsorgssektoren.

135

Det anslås at Digifrid frigjør tid for 12 årsverk - som da i stedet kan gjøre andre oppgaver. På Nokios-konferansen i Trondheim i november fikk jeg møte Amelia - som er en kunstig intelligens.

140

Hun har mange arbeidsgivere. En av dem er en kommune i London hvor hun jobber hun med å veilede innbyggere i plan og bygningslov, og svare på andre spørsmål. Nå jobber hun med å lære seg norsk. I privat sektor er ikke roboter noe nytt. Nå kommer de også i offentlig sektor. Jeg mener det er bra. Det vil gjøre oss i stand til å løse flere oppgaver. Men det vil kreve nye måter å jobbe på, mer opplæring og videreutdanning av ansatte og god ledelse.

En viktig del av digitaliseringen er at roboter overtar arbeidsoppgaver. For noen

kan det virke skremmende fordi det tegnes et bilde av at det vil gi arbeidsledighet.

150 Og ja - vi må være forberedt på å omstille oss. Men: det kan også være verdt å minne om at kommunesektoren trenger 50 000 nye ansatte om kort tid til viktige velferdsoppgaver - for å opprettholde dagens standard på tjenestene.

155 Vi trenger digitaliseringen. Jeg er teknologioptimist. Jeg har tro på kunnskap, på innovasjon og forskning.

Victor Norman er kjent for boken: En liten, åpen økonomi. Og nettopp hos oss har høye lønnskostnader gjort produksjon dyrt. Nå kan teknologien gjøre den smarte produksjonen billigere og bedre hos oss og produksjon kan flagge hjem.

160 Neuman aluminium har flagget hjem produksjon fra Kina til Raufoss. Lignende historier hører vi fra Kværner i Verdal og på Stord, fra Borregård i Østfold, Plasto i Åndalsnes og flere andre steder.

165 La oss se på en annen mulighet: Verdenshavene dekker rundt 70 prosent av jordas overflate, og står for enorme ressurser innen mat, medisiner, energi og transportruter.

170 Likevel vet vi mindre om havet enn vi vet om overflaten på Mars. Men Norge er gode på hav. Vi har sjøfartshistorie, oljehistorie, fisk og oppdrett.

Tidligere i dag besøkte jeg Seasmart i Bergen, der de utvikler smarte undervannsdroner til overvåkning av merdene. Vi har mye kompetanse - og mye av det som har vært brukt på verdensledende teknologi i olje og gass kan gjøre oss verdensledende på flere områder.

175 Selskapet BlueEye har utviklet en drone som kan gi oss mer kunnskap om havet. Dronen kan brukes med VR-briller, mobiltelefon eller nettbrett og styres med en spillkontroll.

180 Norge er godt stilt for den digitale fremtiden: Ifølge EUs egen indeks er vi kommet nest lengst i digitaliseringen i Europa - bare slått av Danmark. Og vi har høy fart fremover.

185 Men på noen områder er vi ikke gode nok: Norske byer ligger for langt nede på listene over beste steder for startups. Vi trenger mer spisskompetanse og må gjøre oss mer attraktive for smarte hoder fra andre land.

Her har vi en jobb å gjøre de neste årene. Så hva kan vi gjøre fremover?

190

Politikere må la næringslivet skape jobber og la forskere, gründere og bedrifter stå for de store nyskapningene. Men politikerne må gjøre det som er våre oppgaver:

195 - Å lage rammer for næringslivet og innovasjon slik at ideene får myldre og at riktige prosjekter får finansiering,

- Å satse enda mer på kompetanse. Både blant folk flest, men også at de dyktigste hodene hevder seg i verden

200

- Å sørge for et arbeidsliv med inkludering og utviklingsmuligheter, i et arbeidsliv med høyere endringstempo må vi også bidra til kompetanseheving i

- Å utvikle en moderne og effektiv offentlig sektor

205

La meg ta ett tenkt eksempel fra offentlig sektor.

I 2015 kjøpte vi varer og tjenester for 481 milliarder kroner. Det er veldig mye penger. Mange millioner kroner gikk til bestillinger av lyspærer og lysstoffrør av bestemte størrelser og styrker.

210

Men bør vi gjøre det? Vi har jo ikke bruk for hverken lyspærer eller lysstoffrør. Det var behov for er - lys. Det er ved å bestille lys vi får innovasjoner.

215 Vi i det offentlige må bli mye flinkere til å tenke nytt - til å bruke innovative anskaffelser og innovasjonspartnerskap. I digitaliseringen må vi henge med i svingene, den går fort. Men digitaliseringen er ingen sprint, det er langdistanse. På sikt er det særlig tre faktorer som vil avgjøre om vi lykkes:

220 For det første må hele utdannelsesløpet innrettes slik at alle er med - og ingen støtes ut. Vi må sørge for bedre grunnutdanning, bedre høyere utdanning, og bedre etter- og videreutdanning. Vi må alle løfte oss teknologisk. Og vi må sørge

for mer avansert IKT-kompetanse.

225

For det andre må vi lykkes med et omstillingsdyktig næringsliv. Dette gjelder både lokomotivene og de mindre selskapene.

230

Det må utvikles en bedre gründerkultur. Skal vi lykkes fremover, må vi legge til rette så start-up-miljøene kan heve seg og bli konkurransedyktige.

235

For det tredje må ledere i privat og offentlig sektor forstå endringene som skjer. De trenger ikke å være teknologiske eksperter, men de må være i stand til å se hvordan teknologi påvirker egen bedrift og bransje og utnytte denne på best mulig måte.

Situasjonen fremover vil fortsette å være endringspreget. Jeg har øyne og ører festet på de tingene jeg kan gjøre noe med.

240

Jeg håper dere ser mulighetene. Da skaper vi et veldig godt utgangspunkt.

Både for oss i offentlig sektor og for næringslivet vil fremtiden bety endringer. Da må vi se mulighetene - og gripe dem.

245

Kanskje kan NHH bli best på å utvikle fremtidige forretningsmodeller som gjør veien fra idé til positiv bunnlinje kortere for gründerne.

250

Det er flott å se initiativet her i byen, der Høgskolen i Bergen har inngått en avtale med Universitetet i Bergen og Norges Handelshøyskole om at studentene i løpet av de nærmeste årene skal kunne ta sivilingeniørgrad i medisinsk teknologi, energi og undervannsteknologi.

Slik styrker vi oss for den nye tiden. Det trenger vi.

255

Takk for oppmerksomheten, og lykke til med resten av dagen!

Kilde

regjeringen.no

260

Emner

Digitalisering, Fornyelse, Fremtiden, Innledning

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/digitalisering-og-omstilling-av-norge>

265

270

275

280

285

290

295

300